Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
RIMVYDASA NORKUSA
od 2. listopada 2025. [1]

Predmet C-516/24 [Winderwill] [i]

BC, kojeg zastupa zakonska zastupnica
protiv
LG

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Amtsgericht Schleswig (Općinski sud u Schleswigu, Njemačka))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Nadležnost – Pokretanje postupka – Podnošenje zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć u svrhu podnošenja zahtjeva za izmjenu obveza uzdržavanja – Naknadno podnošenje zahtjeva za izmjenu obveza uzdržavanja sudovima druge države članice”

1. Pravni okvir ovog zahtjeva za prethodnu odluku jest Uredba (EZ) br. 4/2009 [2] o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja. U pravnom i činjeničnom okviru ovog predmeta pitanjem suda koji je uputio zahtjev poziva se Sud da protumači pojam „pismeno ekvivalentno” pismenu kojim se pokreće postupak u smislu članka 9. točke (a) te uredbe. Konkretno, Sud će morati odlučiti može li zahtjev za besplatnu pravnu pomoć [3], koji je podnijela uzdržavana osoba radi pokretanja sudskog postupka protiv obveznika uzdržavanja, biti obuhvaćen tim pojmom.

[1] Izvorni jezik: francuski

[i] Naziv ovog predmeta je izmišljen. On ne odgovara stvarnom imenu nijedne stranke u postupku.

[2] Uredba Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja (SL 2009., L 7, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 5., str. 138. i ispravak SL 2013., L 281, str. 29.)

[3] U ovom mišljenju upotreba pojma „besplatna pravna pomoć” obuhvaća i pravnu pomoć u smislu relevantnih odredaba nacionalnog prava na koje sud koji je uputio zahtjev upućuje u zahtjevu za prethodnu odluku.

I. Pravni okvir

A. Međunarodno pravo

2. Na temelju članka 3. stavka 1. Haškog protokola [4]:

„Obveze uzdržavanja uređuju se pravom države uobičajenog boravišta vjerovnika uzdržavanja, osim ako ovim Protokolom nije predviđeno drukčije.”

3. Člankom 4. tog protokola utvrđuju se posebna pravila kojima se daje prednost određenim uzdržavanim osobama koja se osobito primjenjuju na obveze uzdržavanja koje roditelji imaju prema svojoj djeci. Stavkom 3. tog članka određuje se:

„Neovisno o članku 3., ako se vjerovnik uzdržavanja obratio nadležnom tijelu države u kojoj dužnik uzdržavanja ima svoje uobičajeno boravište, primjenjuje se *lex fori*. Međutim, ako temeljem tog prava vjerovnik uzdržavanja ne može dobiti uzdržavanje od dužnika uzdržavanja, primjenjuje se pravo uobičajenog boravišta vjerovnika uzdržavanja.”

B. Pravo Unije

Uredba br. 4/2009

4. U uvodnoj izjavi 1. Uredbe br. 4/2009 navodi se da je zakonodavac Unije donio potonju kako bi ostvario cilj očuvanja i održavanja područje slobode, sigurnosti i pravde u kojem je osigurano sigurno kretanje ljudi.

5. U skladu s njezinom uvodnom izjavom 9., cilj je te uredbe olakšati da uzdržavana osoba dobije odluku o uzdržavanju koja će automatski biti izvršiva u drugoj državi članici bez ikakvih daljnjih formalnosti.

6. U skladu s njezinom uvodnom izjavom 36. i poglavljem V., naslovljenim „Pristup pravosuđu”, cilj je te uredbe uspostaviti poseban sustav pravne pomoći u stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja kojim se osigurava cjelovito pokrivanje troškova postupaka koji se odnose na obveze uzdržavanja djece mlađe od 21 godine, a koji se pokreću putem središnjih tijela.

7. U uvodnoj izjavi 44. iste uredbe navodi se da je njezina svrha izmijeniti Uredbu (EZ) br. 44/2001 [5] zamjenom njezinih odredaba koje se odnose na obveze uzdržavanja.

8. Članak 3. Uredbe br. 4/2009 glasi:

„U stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja u državama članicama sudsku nadležnost ima:

(a) sud mjesta u kojem tuženik ima uobičajeno boravište; ili

[4] Taj se protokol nalazi u prilogu Odluci Vijeća 2009/941/EZ od 30. studenoga 2009. o zaključivanju od strane Europske zajednice Haškog protokola od 23. studenoga 2007. o mjerodavnom pravu za obveze uzdržavanja (SL 2009., L 331, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 10., str. 159.) (u daljnjem tekstu: Haški protokol iz 2007.)

[5] Uredba Vijeća od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.)

(b) sud mjesta u kojem uzdržavana osoba ima uobičajeno boravište; ili

[…]”

9. Članak 9. točka (a) te uredbe, naslovljen „Pokretanje postupka”, glasi:

„U smislu ovog poglavlja smatra se da je postupak pokrenut:

(a) u trenutku kad je pismeno kojim se pokreće postupak ili ekvivalentno pismeno podneseno sudu, pod uvjetom da tužitelj nije kasnije propustio poduzeti radnje koje je morao poduzeti u vezi s dostavom pismena tuženiku […]”

10. Prema članku 12. navedene uredbe, naslovljenom „Litispendencija”:

„(1) Kad se pred sudovima različitih država članica vode postupci s istim zahtjevom i između istih stranaka, svi sudovi, osim suda pred kojim je prvo pokrenut postupak, zastaju s postupkom sve dok se ne utvrdi nadležnost suda pred kojim je prvo pokrenut postupak.

(2) Kad se utvrdi nadležnost suda pred kojim je prvo pokrenut postupak, svi sudovi osim suda pred kojim je prvo pokrenut postupak proglašavaju se nenadležnima u korist tog suda.”

11. U skladu s člankom 15. iste uredbe:

„Pravo mjerodavno za obveze uzdržavanja utvrđuje se u skladu s [Haškim protokolom iz 2007.] u državi članici koju taj instrument obvezuje.”

C. Njemačko pravo

1. FamFG

12. Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (Zakon o postupku u obiteljskim stvarima i u stvarima s izberivom sudskom nadležnošću; u daljnjem tekstu: FamFG) u svojem članku 76. stavku 1. propisuje:

„Odredbe Zakonika o parničnom postupku koje se odnose na besplatnu pravnu pomoć primjenjuju se *mutatis mutandis* na dobivanje besplatne [pravne pomoći predviđene FamFG-om], osim ako u nastavku nije drukčije određeno.”

13. Člankom 77. stavkom 1. FamFG-a predviđa se:

„Prije nego što se odobri besplatna [pravna] pomoć, sud može omogućiti drugim zainteresiranim strankama da iznesu svoja očitovanja. U postupcima povodom tužbe tuženik mora imati mogućnost iznijeti svoje stajalište o tome smatra li da su ispunjeni uvjeti za dobivanje besplatne pravne pomoći, osim ako se to čini nesvrsishodnim zbog posebnih razloga.”

14. Člankom 113. stavkom 1. FamFG-a predviđa se:

„U bračnim i obiteljskim stvarima […] [o]pća i posebna pravila Zakonika o parničnom postupku koja se odnose na postupke pokrenute pred sudovima primjenjuju se *mutatis mutandis*.”

2. ZPO

15. Zivilprozessordnung (Zakon o parničnom postupku, u daljnjem tekstu: ZPO) u članku 114. stavku 1. navodi kako slijedi:

„Stranci koja zbog svojih osobnih i financijskih okolnosti nije u mogućnosti platiti troškove sudskog postupka, ili ih može platiti samo djelomično ili obročno, ima pravo na besplatnu pravnu pomoć na svoj zahtjev, ako predviđena tužba ili obrana imaju dovoljno izgleda za uspjeh i nisu zloporabne prirode. Za prekograničnu pravnu pomoć unutar Europske unije trebalo bi primjenjivati i članke 1076. do 1078.”

16. Članak 117. ZPO-a predviđa:

„(1) Zahtjev za besplatnu pravnu pomoć mora se podnijeti sudu pred kojim je pokrenut postupak; taj se zahtjev može podnijeti izjavom tajništvu. U zahtjevu se moraju iznijeti elementi spora i navesti dokazna sredstva. […]

(2) Izjava stranke u vezi s njezinim osobnim i financijskim okolnostima (obiteljske prilike, zanimanje, imovina, prihodi i rashodi) i pripadajući dokazi moraju se priložiti uz zahtjev. Izjava i popratna dokumentacija mogu se dostaviti protivnoj strani samo uz suglasnost stranke, osim ako na temelju građanskog prava druga stranka u postupku ima pravo na informacije o prihodima i imovini podnositelja zahtjeva. Podnositelju zahtjeva mora se omogućiti da se očituje prije nego što se njegova izjava dostavi protivnoj stranci. Obavješćuje ga se o dostavi njegove izjave.

3. Kako bi se postupak pojednostavio i ujednačio, Savezno ministarstvo pravosuđa ovlašteno je uredbom, uz suglasnost Bundesrata, donijeti obrasce za izjavu. […]

4. Ako su doneseni obrasci za izjavu iz stavka 2., stranka se mora koristiti tim obrascima. […]”

17. Člankom 118. stavkom 1. ZPO-a utvrđeno je:

„Protivna stranka u postupku mora imati mogućnost iznijeti stajalište o tome smatra li da su ispunjeni uvjeti za besplatnu pravnu pomoć, osim ako se to čini nesvrsishodnim zbog posebnih razloga. To se stajalište može iznijeti davanjem izjave tajništvu. Sud može pozvati stranke na ročište ako postoji mogućnost da se postigne sporazum; sud mora zabilježiti sporazum u zapisniku suda. Troškovi suprotne stranke ne nadoknađuju se. Troškove saslušanja svjedoka ili vještaka u skladu sa stavkom 2. trećom rečenicom snosi stranka kojoj je naloženo snošenje troškova. Članak 128.a primjenjuje se *mutatis mutandis* na raspravu u skladu s trećom rečenicom.”

18. Člankom 167. ZPO-a, naslovljenim „Retroaktivni učinak dostave”, određuje se:

„Ako dostavom počinje teći rok ili zastarni rok kreće iznova, ili se prekida u skladu s člankom 204. [Bürgerliches Gesetzbucha (Građanski zakonik)], taj učinak stupa na snagu već dostavom zahtjeva ili izjave, ako ubrzo nakon toga uslijedi dostava.”

19. Članak 261. ZPO-a predviđa:

„(1) Pokretanje postupka dovodi do litispendencije.

[…]

(3) Litispendencija ima sljedeće učinke:

1. tijekom litispendencije stranka ne može pokrenuti postupak pred drugim sudom;

[…]”

3. BGB

20. Bürgerliches Gesetzbuch (njemački Građanski zakonik, u daljnjem tekstu: BGB) u članku 204. stavku 1. točki 14. („Prekid zastare podnošenjem tužbe”) navodi:

„(1) Zastara se prekida

[…]

kada se dostavi obavijest o prvom zahtjevu za pravnu pomoć; ako se dostava izvrši ubrzo nakon podnošenja zahtjeva, do prekida zastare dolazi čim se zahtjev podnese.”

II. Činjenice u glavnom postupku, prethodno pitanje i postupak pred Sudom

21. Osoba BC, tužitelj iz glavnog postupka, sin je tuženika iz glavnog postupka, osobe LG. Osoba BC uobičajeno boravi u Švedskoj, dok LG živi u Njemačkoj.

22. Osoba BC podnijela je 17. prosinca 2021. Amtsgerichtu Schleswig (Općinski sud u Schleswigu, Njemačka), sudu koji je uputio zahtjev, zahtjev za besplatnu pravnu pomoć u svrhu zahtjeva za izmjenu obveze uzdržavanja djeteta. Osoba BC priložila je zahtjev za izmjenu u obliku nacrta, pri čemu je pojasnila da će biti formalno podnesen u slučaju odobravanja besplatne pravne pomoći.

23. Osoba LG je 28. siječnja 2022., odnosno prije nego što je sud koji je uputio zahtjev odlučio o zahtjevu za pravnu pomoć, podnijela Eskilstuna tingsrättu (Prvostupanjski sud u Eskilstuni, Švedska) zahtjev za izmjenu svojih obveza uzdržavanja prema osobi BC.

24. Rješenjem od 29. ožujka 2022. sud koji je uputio zahtjev odbio je osobi BC odobriti besplatnu pravnu pomoć jer nije bio međunarodno nadležan. Nakon što je osoba BC podnijela žalbu, Schleswig-Holsteinisches Oberlandesgericht (Visoki zemaljski sud u Schleswig-Holsteinu, Njemačka) je rješenjem od 27. svibnja 2022. ukinuo rješenje suda koji je uputio zahtjev i osobi BC odobrio besplatnu pravnu pomoć.

25. Nakon toga je osoba BC podnijela zahtjev za izmjenu obveza uzdržavanja sudu koji je uputio zahtjev, koji je osobi LG dostavljen 21. srpnja 2022.

26. U međuvremenu je zahtjev za izmjenu koji je osoba LG podnijela Eskilstuni tingsrättu (Prvostupanjski sud u Eskilstuni) odbijen zbog nepostojanja međunarodne nadležnosti. Högsta domstolen (Vrhovni sud, Švedska) ukinuo je tu odluku i vratio predmet prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje. Potonji je rješenjem od 6. svibnja 2024. prekinuo postupak na temelju članka 12. stavka 1. Uredbe br. 4/2009.

27. Sud koji je uputio zahtjev smatra potrebnim utvrditi nadležnost suda pred kojim je prvo pokrenut postupak u smislu članka 12. Uredbe br. 4/2009. Kad je riječ o zahtjevu za besplatnu pravnu pomoć, taj se sud pita o mogućnosti da ga smatra pismenom ekvivalentnom pismenu kojim se pokreće postupak, u smislu članka 9. točke (a) te uredbe, kako bi potvrdio vlastitu nadležnost. Budući da Sud još nije odlučivao o tom pitanju, navedeni sud smatra da samo ujednačeno tumačenje Uredbe br. 4/2009 jamči dovoljnu pravnu sigurnost.

28. U tim je okolnostima Amtsgericht Schleswig (Općinski sud u Schleswigu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Je li zahtjev za [besplatnu] pravnu pomoć, kojem je zahtjev za izmjenu obveze uzdržavanja priložen samo kao nacrt, koji se mora službeno podnijeti u slučaju odobrenja pravne pomoći, „ekvivalentno pismeno" u smislu članka 9. točke (a) [Uredbe br. 4/2009], čime je pred nacionalnim sudom pokrenut postupak i utvrđena njegova nadležnost?"

29. Odluku kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku od 22. srpnja 2024. tajništvo Suda zaprimilo je 24. srpnja 2024. Pisana očitovanja podnijeli su tužitelj i tuženik iz glavnog postupka, njemačka i češka vlada, kao i Europska komisija. Dana 18. lipnja 2025. održana je rasprava tijekom koje su Komisija i njemačka vlada iznijele usmena očitovanja.

III. Analiza

A. Zaključci koje treba izvesti iz sudske prakse Suda o pojmu „pismeno kojim se pokreće postupak" ili „ekvivalentno pismeno" u okviru drugih pravnih instrumenata

30. Uvodno valja istaknuti da se u ovom predmetu, s obzirom na to da se od Suda traži da protumači pojam „pismeno ekvivalentno" pismenu kojim se pokreće postupak iz članka 9. točke (a) Uredbe br. 4/2009, valja se zapitati mogu li se smjernice, pa čak i dijelovi odgovora pronaći u drugim bliskim instrumentima i u tumačenju koje je Sud dao u pogledu potonjih. Naime, pojam „pismeno kojim se pokreće postupak", a osobito pojam „ekvivalentno pismeno", transverzalni su pojmovi koje možemo pronaći u više međunarodnih konvencija ili u drugim pravnim instrumentima koji se odnose na sudsku nadležnost u građanskim stvarima. Stoga je Sud već tumačio te pojmove, što omogućuje utvrđivanje njihovih obrisa u kontekstu tih međunarodnih konvencija i pravnih instrumenata, a na koje mi se čini da je neophodno podsjetiti prije nego što započnem razmatranje prethodnog pitanja upućenog Sudu u ovom predmetu.

31. U tom pogledu valja istaknuti da je Sud u svojim ranim presudama koje se odnose na njegovo tumačenje u okviru Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (u daljnjem tekstu: Briselska konvencija)[6] već imao priliku pojasniti da pojam „pismeno kojim se pokreće postupak" ili „ekvivalentno pismeno" označava pismeno ili pismena čija je uredna i pravodobna dostava tuženiku omogućila da ostvari svoja prava prije donošenja izvršive presude u državi u kojoj je sudska odluka donesena[7].

[6] Konvencija potpisana u Bruxellesu 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1972., L 299, str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 3.), kako je izmijenjena kasnijim konvencijama o pristupanju novih država članica toj konvenciji. U tom pogledu valja podsjetiti na to da je Uredba br. 4/2009, u pogledu čijeg tumačenja se pita sud koji je uputio zahtjev, u stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja zamijenila, kao što to proizlazi iz njezina članka 68. stavka 1. i članka 75. stavka 2., Uredbu br. 44/2001, koja je sama zamijenila, među državama članicama, Briselsku konvenciju.

[7] Presuda od 13. srpnja 1995., Hengst Import (C-474/93, EU:C:1995:243, t. 19.; u daljnjem tekstu: presuda Hengst Import).

32. Na temelju te definicije Sud je kao pismeno kojim se pokreće postupak smatrao njemački platni nalog (*Zahlungsbefehl*) čija dostava omogućuje podnositelju zahtjeva da, ako nema prigovora, ishodi ovršnu odluku [8], kao i talijanski platni nalog (*decreto ingiuntivo*) dostavljen zajedno s tužbom [9].

33. Suprotno tomu, Sud je smatrao da pojmom „pismeno kojim se pokreće postupak" nije obuhvaćen njemački nalog o izvršenju (*Vollstreckungsbefehl*), koji je sam po sebi izvršan i donesen nakon dostave platnog naloga [10].

34. Na temelju zaključaka koje treba izvesti iz prethodno navedene sudske prakse, Sud je presudio, sve u okviru postupaka izdavanja platnog naloga, u pogledu Luganske konvencije II. [11], da u slučaju dvaju uzastopnih postupaka od kojih oba, po svojem okončanju, omogućuju dobivanje izvršive odluke koja se odnosi na istu obvezu, pokretanje prvog postupka može se smatrati pismenom kojim se pokreće drugi postupak, samo ako između njih postoji funkcionalno jedinstvo [12].

35. U tom je pogledu važno naglasiti da prethodno navedeni kriterij funkcionalnog jedinstva odražava druge primjere u sudskoj praksi koja se odnosi na tumačenje pojmova „pismeno kojim se pokreće postupak" ili „ekvivalentno pismeno", osobito u presudi Schlömp [13], koja se također odnosila na tumačenje Luganske konvencije II. [14].

36. Tom presudom Sud nije samo primijenio funkcionalni pristup kako bi u biti smatrao da se datum pokretanja obveznog postupka mirenja pred švicarskim tijelom za mirenje smatra datumom pokretanja postupka pred „sudom". On je također naglasio da je, s obzirom na usporednost mehanizama rješavanja slučajeva litispendencije uspostavljenih Luganskom konvencijom II. i osobito Uredbom br. 44/2001 [15] i imajući u vidu cilj ujednačenog tumačenja istovjetnih odredaba te konvencije i navedene uredbe, litispendencija objektivne i automatske prirode te je utemeljena na kronološkom redoslijedu pokretanja postupaka pred sudovima o kojima je riječ [16], poput druge važne presude u tom području, odnosno presude HanseYachts [17].

8 Presuda od 16. lipnja 1981., Klomps (166/80, EU:C:1981:137, t. 9.)

9 Presuda Hengst Import, t. 20. i 21.

10 Presuda od 16. lipnja 1981., Klomps (166/80, EU:C:1981:137, t. 9.)

11 Konvencija o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, potpisana 30. listopada 2007., čije je sklapanje u ime Europske zajednice odobreno Odlukom Vijeća 2009/430/EZ od 27. studenoga 2008., (SL 2009., L 147, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 13., str. 128.) (u daljnjem tekstu: Luganska konvencija II.)

12 Vidjeti presudu od 30. ožujka 2023., PT (Švicarski platni nalog), C-343/22, EU:C:2023:276, t. 35.

13 Presuda od 20. prosinca 2017. (u daljnjem tekstu: presuda Schlömp), C-467/16, EU:C:2017:993

14 Odjeljak 9. Luganske konvencije II, naslovljen „Lis pendens – povezani postupci", sadržava članak 27. Stavak 2. tog članka određuje da se u slučaju litispendencije „[n]akon što se utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak, svi ostali sudovi proglašavaju se nenadležnima u korist tog suda". Članak 30. stavak 1. te konvencije u biti određuje da se smatra da je sud započeo postupak „u trenutku u kojem je sudu podnesen dokument kojim se pokreće postupak ili ekvivalentan dokument, pod uvjetom da tužitelj nakon toga nije odustao od poduzimanja koraka koje je morao poduzeti za potrebe dostave dokumenta tuženiku".

15 U tom pogledu valja istaknuti da je Sud u točkama 41. i 42. presude Schlömp pojasnio da se, kao što to proizlazi iz članka 68. stavka 1. Uredbe br. 4/2009, tom uredbom mijenja Uredba br. 44/2001 zamjenom odredaba potonje primjenjivih u stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja. Međutim, budući da se u članku 64. stavku 1. Luganske konvencije II. upućuje na sve izmjene Uredbe br. 44/2001, to upućivanje treba shvatiti na način da uključuje Uredbu br. 4/2009 na čije se tumačenje odnosi ovaj predmet.

16 Točke 47. do 58. presude Schlömp

17 Presuda od 4. svibnja 2017. (u daljnjem tekstu: presuda HanseYachts), C-29/16, EU:C:2017:343

37. U potonjoj presudi od Suda se tražilo da odluči o pitanju je li, u slučaju litispendencije, pismeno kojim je pokrenut postupak radi određivanja mjere izvođenja dokaza prije pokretanja parnice „pismeno kojim se pokreće postupak" ili „ekvivalentno pismeno" ili ta kvalifikacija pripada samo pismenu kojim se pokreće sudski postupak [18], odnosno postupak „o meritumu" [19].

38. Oslanjajući se na kontekst članka 30. Uredbe br. 44/2001, njezin cilj [20], autonomnost prvog dokaznog postupka u odnosu na drugi postupak „o meritumu" i postojanje vrlo jasnog razgraničenja između tih dvaju postupaka, Sud je smatrao da se trenutak u kojem je prije same parnice pokrenut postupak radi određivanja mjere izvođenja dokaza ne može u slučaju litispendencije „smatrati trenutkom u kojem je započeo postupak", u smislu navedenog članka 30. točke 1., pred sudom koji je pozvan odlučivati o tužbi o meritumu koja je kao rezultat te mjere naknadno podnesena u istoj državi članici [21].

39. Drugim riječima, prema mišljenju Suda, pismeno kojim se nastoji ishoditi mjera izvođenja dokaza pred sudom prije same parnice ne može se kvalificirati kao pismeno kojim se pokreće postupak ili ekvivalentno pismeno s obzirom na to da je, u biti, postupak pokrenut takvim aktom neovisan s obzirom na postupak „o meritumu".

40. U tom se pogledu iz prethodno navedene sudske prakse mogu izvući sljedeći zaključci. S jedne strane, pismeno kojim se pokreće postupak ili ekvivalentno pismeno mora biti dostavljeno suprotnoj stranci kako bi joj se omogućilo da ostvari svoja prava obrane [22]. Taj zahtjev logično podrazumijeva da taj akt mora biti takve prirode da se njime može obavijestiti suprotnu stranku o pokretanju postupka protiv nje i o bitnim elementima spora, čime joj se omogućuje da pripremi svoju obranu [23]. Budući da pokretanje postupka dovodi do donošenja sudske odluke, osobito je važno poštovanje prava obrane i, općenitije, kontradiktorne faze. Naime, to se može objasniti s obzirom na pravne instrumente koji se odnose na međunarodnu nadležnost, kojima se osigurava da se postupci koji dovode do donošenja sudskih odluka, čije priznavanje i izvršenje treba osigurati u svim državama strankama tih instrumenata, odvijaju u skladu s načelom kontradiktornosti. Poštovanje tog načela opravdava liberalan pristup priznavanju i izvršenju odluka [24].

41. S druge strane, pismeno kojim se pokreće postupak ili ekvivalentno pismeno mora dovesti do donošenja izvršive odluke i stoga se načelno odnosi na postupak „o meritumu". Minimalno se mora odnositi na prethodni postupak koji je obvezan u nacionalnom pravu prije nego što se pokrene taj parnični postupak „o meritumu" [25] ili pak na postupak koji omogućuje stvaranje funkcionalne cjeline ili na onaj koji, u svakom slučaju, nije neovisan o tom postupku „o meritumu".

[18] Točka 20. presude HanseYachts

[19] Konkretno, od Suda se tražilo da protumači članak 30. Uredbe br. 44/2001, koji se odnosi na trenutak u kojem treba smatrati da je pred sudom pokrenut postupak, pri čemu je taj članak sastavljen na istovjetan način kao i članak 9. točka (a) Uredbe br. 4/2009

[20] To jest, pitanje rješavanja problema koji proizlaze iz nacionalnih razlika u pogledu trenutka u kojem se smatra da je predmet u tijeku, pri čemu se takav datum mora utvrditi autonomno i tako smanjiti pravne nesigurnosti uzrokovane velikom raznolikošću propisa država članica za određivanje datuma pokretanja postupka. Prema mišljenju Suda, cilj koji se želi postići tim člankom jest omogućiti jednostavno i ujednačeno utvrđivanje datuma pokretanja postupka pred sudom (vidjeti točke 30. i 35. presude HanseYachts).

[21] Izreka presude HanseYachts

[22] Suprotno tomu, činjenica da protivna stranka to nije učinila ne može utjecati na kvalifikaciju tog akta, s obzirom na to da izvršavanje tog postupovnog prava ovisi o njezinoj volji.

[23] S obzirom na slučaj iz navedene presude Hengst Import, navodim primjer „*decreto ingiuntiva*" za koji je odlučeno da je on sam po sebi običan obrazac i da se ne može razumjeti bez tužbe. Recipročno, dostava tužbe bez „*decreta ingiuntiva*" nije omogućila protivnoj stranci da shvati je li tu tužbu sud prihvatio ili odbio. Slijedom toga, oba dokumenta zajedno smatrali su se pismenom kojim se pokreće postupak (točka 20. te presude).

[24] Vidjeti u tom smislu, po analogiji, presudu od 21. svibnja 1980., Denilauler (125/79, EU:C:1980:130, t. 13.).

[25] Kao što je to bio slučaj s postupkom mirenja, na koji se primjenjuje načelo kontradiktornosti i koji je u načelu obvezan u švicarskom pravu, a čije nepoštovanje dovodi do nedopuštenosti eventualnog kasnijeg zahtjeva pred sudom (vidjeti presudu Schlömp, t. 53).

42. S obzirom na navedeno, valja istaknuti da se nijedan od tih primjera koji se temelje na sudskoj praksi ne odnosi izravno na tumačenje pojma „pismeno kojim se pokreće postupak" ili „ekvivalentno pismeno" u smislu Uredbe br. 4/2009. Stoga valja protumačiti pojam „pismeno ekvivalentno" pismenu kojim se pokreće postupak, u smislu članka 9. točke (a) te uredbe, o kojem sud koji je uputio zahtjev pita Sud, razmatrajući, prema potrebi, može li se uspostaviti analogija sa zaključcima koji proizlaze iz sudske prakse navedene u točkama 31. do 39. ovog mišljenja.

B. Tumačenje pojma „pismeno ekvivalentno" pismenu kojim se pokreće postupak u smislu članka 9. točke (a) Uredbe br. 4/2009

1. Pojašnjenje kriterija za tumačenje pojma „ekvivalentno pismeno" s obzirom na postojeću sudsku praksu

43. Najprije valja podsjetiti na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, odredbe koje sadržavaju pravila o nadležnosti valja tumačiti na autonoman način pozivajući se, s jedne strane, na ciljeve i ustrojstvo uredbe o kojoj je riječ te, s druge strane, na opća načela razvijena u svim nacionalnim pravnim sustavima [26].

44. Poglavlje 2. Uredbe br. 4/2009, naslovljeno „Sudska nadležnost", sadržava članak 9. kojim se utvrđuju pravila za određivanje trenutka u kojem se smatra da je pred sudom pokrenut postupak. Taj je trenutak ključan za utvrđivanje nadležnosti suda za odlučivanje o prekograničnom sporu. Naime, u slučaju litispendencije, odnosno kad se pred sudovima različitih država članica vode postupci s istim zahtjevom i između istih stranaka, svi sudovi, osim suda pred kojim je prvo pokrenut postupak, zastaju s postupkom sve dok se ne utvrdi nadležnost suda pred kojim je prvo pokrenut postupak [27]. U skladu s člankom 9. točkom (a), treba se smatrati da je postupak pokrenut u trenutku kad je pismeno kojim se pokreće postupak ili ekvivalentno pismeno podneseno sudu.

45. Međutim, u Uredbi br. 4/2009 nije definiran pojam „pismeno ekvivalentno" pismenu kojim se pokreće postupak (kao ni sam pojam „pismeno kojim se pokreće postupak"), o kojem sud koji je uputio zahtjev postavlja pitanje Sudu u ovom predmetu. Iz teksta članka 9. točke (a) te uredbe proizlazi da se tim ekvivalentnim pismenom pokreće postupak. Stoga pojam „pismeno kojim se pokreće postupak", kao i pojam „ekvivalentno pismeno", upućuje na opću ideju da je riječ o aktu kojim se pokreće postupak [28].

46. Kad je riječ o tom postupku, pojam „postupak" treba shvatiti na način da se odnosi na postupke „o meritumu", čiji je predmet utvrditi prava i obveze stranaka u sporu donošenjem sudske odluke kojom se završava postupak, a koja se može priznati i izvršiti. Stoga pojam „pismeno ekvivalentno" pismenu kojim se pokreće postupak treba tumačiti na način da se odnosi na meritum [29] spora pred sudom, u ovom slučaju u stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja.

[26] Presuda od 18. prosinca 2014., Sanders i Huber (C-400/13 i C-408/13, EU:C:2014:2461, t. 24.)

[27] Članak 12. stavak 1. Uredbe br. 4/2009

[28] Gaudemet-Talon, H., „Les conditions de régularité de la décision étrangère", u *Compétence et exécution des jugements en Europe*, 7. izdanje., LGDJ, Paris-La Défense, 2024. Usto, treba istaknuti da je Briselska konvencija bila prva koja je sadržavala pojam „ekvivalentno pismeno", osobito od pristupanja Danske, Irske, Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske toj konvenciji 1978., kako bi se uzele u obzir postupovne posebnosti država *Common Lawa*. U skladu s tom logikom, pojam „ekvivalentno pismeno" nije potpuno drukčiji od pojma „pismeno kojim se pokreće postupak", nego radije ima slično značenje.

[29] Vidjeti u tom smislu i po analogiji Law, St., „Article 32.", u Requejo Isidro, M. (ur.), Brussels I. bis: *a commentary on Regulation (EU) nº 1215/2012*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2022, str. 500. do 505.

47. Smatram da se pojam „pismeno ekvivalentno” pismenu kojim se pokreće postupak neizbježno odnosi na istovjetne *učinke* pokretanja postupka, odnosno na početak sudskog postupka čiji je cilj ishođenje izvršive presude koja ispunjava zahtjeve tužitelja [30]. Međutim, s obzirom na to da postupak dovodi do donošenja sudske odluke, pismeno kojim se on pokreće mora biti dio kontradiktornog postupka, odnosno mora drugoj stranci u postupku omogućiti da pripremi svoju obranu prije nego što se protiv nje donese izvršiva presuda.

48. To je tumačenje potkrijepljeno tekstom članka 9. točke (a) Uredbe br. 4/2009, u skladu s kojim se smatra da je postupak pokrenut u trenutku kad je pismeno kojim se pokreće postupak ili ekvivalentno pismeno podneseno sudu, nakon čega mora slijediti dostava pismena tuženiku.

49. Kontekst članka 9. točke (a) Uredbe br. 4/2009, koji naglašava važnost koja se pridaje poštovanju načela kontradiktornosti, omogućuje da se potkrijepi to tumačenje i, uostalom, osigura ujednačeno tumačenje pojma „pismeno ekvivalentno” pismenu kojim se pokreće postupak u okviru same te uredbe. Naime, članak 19. stavak 1. točka (a) navedene uredbe [31], koji se odnosi na „Pravo na zahtjev za preispitivanje odluke” pred sudom države članice podrijetla tuženika koji se nije upustio u postupak u državi članici podrijetla ističe situaciju u kojoj pismeno kojim se pokreće postupak ili njegov ekvivalent nije pravodobno dostavljeno na način da se drugoj stranci omogući da se brani. U takvoj situaciji tuženik ima pravo zahtijevati preispitivanje upravo zato što se njegova prava obrane nisu poštovala prilikom donošenja sudske odluke protiv njega. Isto vrijedi i za članak 24. iste uredbe [32], naslovljen „Razlozi za odbijanje priznavanja”, koji u stavku 1. točki (b) predviđa da se sudska odluka ne priznaje kad tuženiku koji se nije upustio u postupak nije pravodobno dostavljeno pismeno o započinjanju postupka ili ekvivalentno pismeno i na način koji mu omogućuje da pripremi svoju obranu.

50. Usto, ciljevi koji se nastoje postići Uredbom br. 4/2009, a to su olakšavanje naplate međunarodnih tražbina za uzdržavanje [33], zaštita interesa uzdržavanih osoba i poticanje dobrog sudovanja [34], ne mogu se postići slabljenjem, na bilo koji način, prava obrane [35]. Zbog toga mi se čini da je zaključak prema kojem prilikom tumačenja pojma „pismeno ekvivalentno” pismenu kojim se pokreće postupak, u smislu članka 9. točke (a) te uredbe, treba tražiti učinke jednake onima do kojih dovodi pokretanje postupka radi ishođenja izvršive presude kojom se prihvaćaju tužiteljevi zahtjevi, u skladu s ciljevima koji se nastoje postići navedenom uredbom. Nadalje, prednost tog zaključka jest jačanje predvidljivosti kriterija za tumačenje pojma „pismeno ekvivalentno” pismenu kojim se pokreće postupak, pri čemu se ti kriteriji podudaraju s kriterijima pismena koje je podneseno radi postizanja rezultata koji se očekuje u postupku „o meritumu”.

51. Uostalom, u tom se smislu u ovom predmetu mogu primijeniti zaključci koje treba izvesti iz sudske prakse navedene u točkama 31. do 39. ovog mišljenja.

[30] Podrazumijeva se da, iako je cilj osobe koja podnosi tužbu upravo to, postupak se može okončati i odbijanjem njezinih zahtjeva.

[31] Taj se članak nalazi u odjeljku 1., „Odluke donesene u državi članici koju obvezuje Haški protokol iz 2007.”, u poglavlju IV. koje se odnosi na „Priznavanje, izvršivost i izvršenje sudskih odluka”.

[32] Taj je članak obuhvaćen odjeljkom 2. tog poglavlja IV., naslovljenim „Odluke donesene u državi članici koju ne obvezuje Haški protokol iz 2007.”.

[33] Uvodne izjave 31., 33. i 45. Uredbe br. 4/2009 i presuda od 9. veljače 2017., S. (C-283/16, EU:C:2017:104, t. 33.)

[34] Uvodna izjava 15. Uredbe br. 4/2009

[35] Vidjeti u tom smislu i po analogiji presudu od 14. prosinca 2006., ASML (C-283/05, EU:C:2006:787, t. 24. i navedenu sudsku praksu).

52. U tom pogledu valja naglasiti da je Sud već imao priliku pojasniti da je njegova sudska praksa koja se odnosi na odredbe o nadležnosti u stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja iz Briselske konvencije i Uredbe br. 44/2001, koja se nastavlja na Briselsku konvenciju, i dalje relevantna za analizu odgovarajućih odredbi Uredbe br. 4/2009[36]. Stoga se zaključci iz sudske prakse, sažeti u točki 40. ovog mišljenja, prema mojem mišljenju, mogu izravno primijeniti, neovisno o razlikama u kontekstima i pravnim instrumentima na koje se odnosi ta sudska praksa.

53. Usto, važnost usklađenog tumačenja Luganske konvencije II. i drugih pravnih instrumenata, osobito Uredbe br. 44/2001, što se shvaća na način da obuhvaća Uredbu br. 4/2009[37], koja sadržava istovjetne odredbe, više je puta potvrđena u sudskoj praksi[38]. Međutim, (gotovo) istovjetna terminologija upotrijebljena u tim pravnim instrumentima, tumačenima u sudskoj praksi navedenoj u točkama 35. do 39. ovog mišljenja, ide u prilog tome da se tumačenje koje je Sud dao u pogledu navedenih instrumenata primijeni na tumačenje Uredbe br. 4/2009 koje je Sud pozvan dati u ovom predmetu. Usto, usklađeno tumačenje tih odredbi opravdano je s obzirom na ciljeve koji se nastoje postići tim instrumentima, kojima se općenito nastoji osigurati slobodan protok sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima[39].

54. Osim toga, valja istaknuti da je, kao što to proizlazi iz pripremnih akata, članak 9. Uredbe br. 4/2009 preuzeo istovjetan tekst prijašnjeg članka 30. Uredbe br. 44/2001. Prema mojem mišljenju, ta okolnost odražava volju zakonodavca da uskladi tumačenje tog članka s tumačenjem pravnih instrumenata u području sudske nadležnosti koji su prethodili Uredbi br. 4/2009[40].

55. Međutim, valja naglasiti da se kriteriji utvrđeni za tumačenje pojma „pismeno kojim se pokreće postupak” ili „ekvivalentno pismeno”, koji su izloženi u točkama 31. do 39. ovog mišljenja, tumače od slučaja do slučaja. Točno je da je takav pristup opravdan s obzirom na posebnosti nacionalnih sustava iz kojih potječu akti o kojima je riječ u tim predmetima. Međutim, to je dovelo do kriterija koji su, prema mojem mišljenju, ponešto apstraktni, osobito u pogledu funkcionalnog jedinstva između dvaju postupaka ili autonomnosti jednog u odnosu na drugi. Stoga, kako bi primijenio te kriterije na ovaj predmet, Sud će neizbježno morati razmotriti mogućnost da pojasni njihov doseg. Smatram da je to pojašnjenje poželjno u pogledu primjene najnovije sudske prakse.

56. U tom bih smislu bio sklon zagovarati pristup koji se temelji na prirodi postupka koji je pokrenut pismenom koje se razmatra, a koji bi omogućio da se utvrdi postoji li funkcionalno jedinstvo ili autonomija između dvaju postupaka. Konkretno, čini mi se odlučujućim utvrditi je li

[36] Presuda od 18. prosinca 2014., Sanders i Huber (C-400/13 i C-408/13, EU:C:2014:2461, t. 23.)

[37] Vidjeti u tom pogledu bilješke 6. i 15. ovog mišljenja.

[38] Vidjeti, na primjer, presude od 2. svibnja 2019., Pillar Securitisation (C-694/17, EU:C:2019:345, t. 27.) i od 30. rujna 2021., Commerzbank (C-296/20, EU:C:2021:784, t. 33.). Općenitije, tumačenje koje je Sud dao u pogledu odredbi jednog od tih pravnih instrumenata vrijedi i za tumačenje drugih pravnih instrumenata kada se te odredbe mogu smatrati „istovjetnima” (presuda od 6. lipnja 2024.,Geterfer, C-381/23, EU:C:2024:467, t. 24.).

[39] Vidjeti preambulu Briselske konvencije, preambulu Luganske konvencije II. i uvodnu izjavu 6. Uredbe br. 44/2001. U tom pogledu valja napomenuti da se, kako bi se postigli glavni ciljevi Uredbe br. 4/2009, navedeni u točki 50. ovog mišljenja, njome neizbježno nastoji osigurati slobodan protok sudskih odluka u građanskim stvarima i stoga taj cilj dijeli s drugim pravnim instrumentima koji se tumače u sudskoj praksi navedenoj u točkama 31. do 39. ovog mišljenja.

[40] Vidjeti objavljen zakonodavni prijedlog Komisije [COM(2005)0649]. U tom pogledu valja naglasiti da je tijekom postupka donošenja Uredbe br. 4/2009 Odbor za pravne poslove Europskog parlamenta predložilo brisanje članka 9. jer je u njemu gotovo od riječi do riječi preuzet prijašnji članak 30. Uredbe br. 44/2001 te je stoga bio beskoristan. Međutim, taj prijedlog, preuzet u Zakonodavnoj rezoluciji Europskog parlamenta od 13. prosinca 2007., nije zadržan u konačnoj verziji te uredbe. Stoga je utvrđena vrlo snažna korelacija između dvaju pravnih instrumenata koja opravdava da se zaključci koje treba izvesti iz tumačenja prvog načelno mogu primijeniti na tumačenje drugog instrumenta.

postupak na koji se odnosi pismeno čija se kvalifikacija traži postupak „o meritumu” i odnosi li se stoga na učinke istovjetne ili jednake onima koje proizvodi pokretanje postupka radi ishođenja izvršive presude kojom se ispunjavaju zahtjevi tužitelja.

57. Stoga mi se čini da kriteriji povezani s, među ostalim, (i.) dostavom drugoj stranci akta koji sadržava bitne elemente spora kako bi je se obavijestilo o pokretanju postupka protiv nje, (ii.) ostavljajući joj također mogućnost da organizira svoju obranu, s obzirom na to da je cilj postupka donošenje odluke kojom se ispunjavaju zahtjevi tužitelja, i to (iii) prije donošenja izvršive presude kojom se prihvaćaju ili ne prihvaćaju zahtjevi tužitelja, te s (iv.) mogućnošću danom toj drugoj stranci da osporava tu presudu, jasno upućuju na postojanje učinaka koje ima postupak „o meritumu”. Tim bi se kriterijima također mogli dodati drugi kriteriji koji omogućuju, prema potrebi, uzimanje u obzir posebnih situacija, kao što je fakultativna ili obvezna priroda postupka, neovisno je li on predsudski ili sudski postupak po svojoj prirodi.

58. S obzirom na navedeno, naglašavam da na temelju prethodnog razmatranja moja namjera nije iscrpno utvrditi sve kriterije relevantne za kvalifikaciju pismena ekvivalentnog pismenu kojim se pokreće postupak ili jedine koji bi to bili. Moj je cilj samo pružiti netaksativne primjere konkretnih kriterija kojima bi se, s obzirom na postojeću sudsku praksu, omogućila jasnoća u određivanju učinaka koje bi trebao proizvesti postupak koji je pokrenut podnošenjem pismena koje može biti obuhvaćeno pojmom „pismeno ekvivalentno” pismenu kojim se pokreće postupak. U tom pogledu također naglašavam da je razmatranje prirode predmetnog postupka i samog akta, kao i učinaka koje mogu proizvesti, vrlo važno.

59. S obzirom na ta razmatranja valja utvrditi je li zahtjev za besplatnu pravnu pomoć obuhvaćen pojmom „pismeno ekvivalentno” pismenu kojim se pokreće postupak.

2. Posljedice primjene kriterija za tumačenje pojma „ekvivalentno pismeno” na zahtjev za besplatnu pravnu pomoć

60. Iz ZPO-a, u vezi s FamFG-om, proizlazi da se besplatna pravna pomoć u njemačkom pravu može dodijeliti stranci koja, s obzirom na svoju osobnu i financijsku situaciju, ne može snositi troškove postupka ako predviđena tužba ili obrana pred sudom imaju dovoljne izglede za uspjeh i ne predstavljaju zlouporabu [41]. U zahtjevu se moraju iznijeti elementi spora i navesti dokazna sredstva [42]. Protivna stranka u postupku mora imati mogućnost iznijeti stajalište o tome smatra li da su ispunjeni uvjeti za besplatnu pravnu pomoć [43]. Međutim, ta mogućnost koja je dana protivnoj stranci da je se obavijesti o podnošenju zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć, otkrivajući tako elemente spora, upravo je posebnost njemačkog prava koja izaziva dvojbe u pogledu kvalifikacije tog zahtjeva s obzirom na članak 9. točku (a) Uredbe br. 4/2009.

61. Uvodno valja primijetiti da se čini nespornim da njemačko pravo ne predviđa da zahtjev za pravnu pomoć, kao takav, može pokrenuti postupak. Zbog razloga navedenih u točkama 44. do 58. ovog mišljenja, valja utvrditi učinke koje zahtjev za besplatnu pravnu pomoć i postupak koji se njime pokreće mogu proizvesti. Drugim riječima, postavlja se pitanje može li postupak pokrenut takvim zahtjevom proizvesti učinke istovjetne učincima pokretanja postupka „o meritumu” kako bi se smatralo da postupak pokrenut tim zahtjevom predstavlja funkcionalno jedinstvo ili da nema autonomiju u odnosu na postupak „o meritumu”.

[41] Članak 114. stavak 1. ZPO-a

[42] Članak 117. stavak 1. ZPO-a

[43] Članak 118. stavak 1. ZPO-a

62. U tim okolnostima valja, kao prvo, razmotriti sadržaj zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć na koji se pozivaju njemačka vlada i tužitelj iz glavnog postupka kako bi tvrdili da je taj zahtjev obuhvaćen pojmom „pismeno ekvivalentno" pismenu kojim se pokreće postupak. U tom je pogledu sigurno da navedeni zahtjev mora sadržavati prikaz elemenata spora i naznaku dokaznih sredstava, priloženih u obliku nacrta. Stoga, kao što to u biti tvrdi ta vlada, taj je postupak u određenoj mjeri blizak ili je povezan s pokretanjem postupka „o meritumu".

63. Međutim, iznošenje tih elemenata u nacrtu priloženom zahtjevu za besplatnu pravnu pomoć ima potpuno drukčiji cilj od njihova podnošenja u pismenu kojim se pokreće postupak „o meritumu" u pravom smislu riječi, odnosno u tužbi. Naime, ti elementi moraju omogućiti sudu kojem je podnesen zahtjev za besplatnu pravnu pomoć da se uvjeri u poštovanje uvjeta povezanih s dovoljnim izgledima za uspjeh i nepostojanjem zlouporabe kroz predviđenu tužbu nakon dodjele te pomoći. Suprotno tomu, ne analizira se osnovanost „merituma" predviđene tužbe i ne donosi se nikakva sudska odluka o „meritumu" u pogledu prava i obveza stranaka.

64. Logično, podnošenje tih elemenata ni na koji način ne obvezuje uzdržavanu osobu da ih se doslovno pridržava ako odluči pokrenuti postupak „o meritumu" nakon dodjele besplatne pravne pomoći. Stoga, sadržaj zahtjeva u predmetu koji se odnosi na obveze uzdržavanja može se razlikovati, u tom potonjem postupku, u odnosu na onaj naveden u zahtjevu za besplatnu pravnu pomoć [44]. Usto, glavno razmatranje u pogledu tog zahtjeva za pomoć bit će usredotočeno, osobito, na analizu osobne i financijske situacije podnositelja zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć jer je cilj postupka koji se odnosi na dodjelu te pomoći zajamčiti jednakost u području pravne zaštite i pojedincima bez financijskih sredstava osigurati mogućnost da svoja prava ostvare pred sudom.

65. Doista, u takvim okolnostima, učinci mogućnosti protivne stranke da, na temelju njemačkog prava, iznese svoje stajalište u pogledu poštovanja uvjeta za odobravanje besplatne pravne pomoći, prema mojem mišljenju, ne mogu se izjednačiti s učincima koji bi nastali ostvarivanjem prava obrane u okviru postupka „o meritumu" zbog razlike u svrsi između dviju vrsta postupaka [45]. Stoga se, u užem smislu i bez obzira na postupovnu posebnost njemačkog prava, postupak besplatne pravne pomoći jednostrano odnosi samo na onoga tko taj zahtjev podnosi. Stoga ne proizvodi nikakav učinak na protivnu stranku.

66. Kao drugo, valja razmotriti posljedice načina obavještavanja o zahtjevu za besplatnu pravnu pomoć, odnosno obavještavanja protivne stranke o podnošenju tog zahtjeva, zajedno s nacrtom zahtjeva za izmjenu obveze uzdržavanja, a na koje se njemačka vlada i tužitelj iz glavnog

[44] Njemačka vlada je na raspravi naglasila da bi u slučaju odobravanja pravne pomoći postupak „o meritumu" bio ograničen na ono što je navedeno u zahtjevu za besplatnu pravnu pomoć. U tom pogledu, koliko shvaćam, točno je da se pravna pomoć odobrena u svrhu tužbe koja se odnosi na obveze uzdržavanja ne bi mogla koristiti za tužbu koja se odnosi, primjerice, na zaštitu okoliša. Međutim, bi li se to ograničenje nametnulo i u slučaju dopune zahtjeva, izmjene obveznika uzdržavanja ili drugih podataka koji bi se u tužbi razlikovali od nacrta zahtjeva za izmjenu obveze uzdržavanja, a koji je priložen zahtjevu za besplatnu pravnu pomoć, ako uzdržavana osoba smatra da će zbog tih promjena imati veće izglede za uspjeh prilikom pokretanja sudskog postupka o „meritumu"? Sumnjam da bi to bio slučaj. Doista, ako bi se zahtjev za besplatnu pravnu pomoć, kojem je zahtjev za izmjenu obveze uzdržavanja priložen samo kao nacrt, koji se mora službeno podnijeti u slučaju odobrenja pravne pomoći, kvalificirao kao pismeno ekvivalentno pismenu kojim se pokreće postupak, na koji način bi trebalo postupati s tim izmjenama? Bi li se smatralo da se njima izmjenjuje to pismeno? U slučaju potvrdnog odgovora, kako će se s njima postupati u postupku „o meritumu"? To su samo neki primjeri praktičnih poteškoća do kojih bi dovela kvalifikacija zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć kao „pismena ekvivalentnog" pismenu kojim se pokreće postupak.

[45] Općenito, nije isključeno pitati se je li doista moguće govoriti o protivnoj stranci u takvom postupku koji se odnosi na zahtjev za besplatnu pravnu pomoć, s obzirom na to da protiv te stranke nije podnesen nikakav zahtjev. Međutim, čak i ako se u okviru postupka koji se odnosi na odobravanje zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć prihvati mogućnost da se tu stranku smatra protivnom strankom *in futurum*, smatram da joj to svojstvo ne daje nikakvo postupovno pravo koje bi nju približilo stvarnom tuženiku u smislu kontradiktornog postupka o „meritumu".

postupka oslanjaju kako bi tvrdili da se na prethodno pitanje treba odgovoriti potvrdno. U tom pogledu, kao što je to pojašnjeno na raspravi, nije riječ o dostavi u užem smislu, nego o običnom, neformalnom obavještavanju protivne stranke.

67. Međutim, takvi načini obavještavanja o zahtjevu za besplatnu pravnu pomoć ne omogućuju da se tom obavještavanju dodjele učinci istovjetni onima koje proizvodi službena dostava pismena kojim se pokreće postupak. Naprotiv, oni dodatno naglašavaju različitu prirodu tih učinaka, odnosno da se obavještavanjem o zahtjevu za pravnu pomoć namjerava omogućiti protivnoj stranci da iznese svoje stajalište u pogledu poštovanja uvjeta za pristup pravnoj pomoći s obzirom na zahtjev podnesen u tom smislu. S druge strane, dostava pismena kojim se pokreće postupak ima za cilj osigurati poštovanje prava obrane druge stranke u sporu.

68. Stoga se zaključak prema kojem se učinci mogućnosti predviđene njemačkim pravom, na temelju koje protivna stranka može iznijeti svoje stajalište u pogledu poštovanja uvjeta za odobravanje zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć, ne mogu izjednačiti s učincima pismena kojim se pokreće postupak o „meritumu” nalaže to više s obzirom na načine obavještavanja o zahtjevu za besplatnu pravnu pomoć.

69. Kao treće i posljednje, kad je riječ o pokretanju postupka pred sudom na temelju zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć, čini mi se da je postupak pred tim sudom, nakon što donese odluku kojom se taj zahtjev prihvaća ili ne, u načelu završen. Naime, kako bi ishodila sudsku odluku o „meritumu” predmeta, uzdržavana osoba mora podnijeti zahtjev koji se razlikuje od zahtjeva za dobivanje besplatne pravne pomoći. Točno je da je uzdržavana osoba u glavnom postupku doista podnijela tužbu o meritumu. Međutim, valja napomenuti da onaj tko dobije pravnu pomoć nema nikakvu obvezu pokrenuti taj postupak o „meritumu” nakon dobivanja pravne pomoći[46]. Pokretanje postupka o „meritumu” u svakom slučaju ovisi o njegovoj volji, koja je po svojoj prirodi neizvjesna.

70. U tim okolnostima, postojanje veze ili bliskosti između postupka za dobivanje besplatne pravne pomoći i postupka o „meritumu” nije samo po sebi dovoljno kako bi se smatralo da je potonji bio pokrenut nakon pokretanja postupka povodom zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć u državi o kojoj je riječ. Učinci koje ta dva postupka proizvode zapravo su različiti, kako sa stajališta uzdržavane osobe, tako i sa stajališta obveznika uzdržavanja.

71. Suprotno onomu što tvrdi njemačka vlada, cilj zaštite uzdržavane osobe koji se nastoji postići Uredbom br. 4/2009, kao i izbor nadležnog suda i, slijedom toga, mjerodavnog prava koje mu se dodjeljuje tom uredbom ne mogu dovesti u pitanje zaključak prema kojem zahtjev za besplatnu pravnu pomoć nije pismeno ekvivalentno pismenu kojim se pokreće postupak. Međutim, valja priznati da u tom slučaju u njemačkom pravu doista postoji problem koji uzdržavanu osobu bez financijskih sredstava stavlja u potencijalno nepovoljan položaj u odnosu na stranku koja se može smatrati protivnom strankom *in futurum*.

[46] Naime, on može, primjerice, odlučiti riješiti spor mirnim putem ili jednostavno odustati od bilo kakve tužbe.

72. Kao što to u biti objašnjava ta vlada, mogućnost ponuđena obvezniku uzdržavanja da zauzme stajalište o osnovanosti zahtjeva uzdržavane osobe za besplatnu pravnu pomoć može potonju lišiti njezina izbora nadležnog suda i, slijedom toga, mjerodavnog prava [47]. Do takve bi situacije moglo doći ako bi taj obveznik podnio tužbu o „meritumu" predmeta kako bi iskoristio znanje kojim raspolaže, a vođen namjerom da zaobiđe izbor uzdržavane osobe, iako je potonja prisiljena, u nedostatku financijskih sredstava, pričekati dodjelu besplatne pravne pomoći, otkrivajući svoju namjeru da eventualno pokrene sudski postupak protiv tog obveznika prilikom podnošenja navedenog zahtjeva.

73. Međutim, čini se da taj problem proizlazi iz njemačkog zakonodavstva koje predviđa postupovnu posebnost koja se odnosi na mogućnost ponuđenu protivnoj stranci da iznese svoje stajalište u postupku, koji je, u načelu, jednostran i koji se treba odnositi isključivo na podnositelja zahtjeva za pravnu pomoć kao jedinog adresata odluke o odobravanju ili odbijanju te pomoći [48].

74. U tom pogledu, čini mi se da treba pronaći određenu ravnotežu u pogledu zaštite interesa uzdržavane osobe i obveznika uzdržavanja, osobito s obzirom na posebnosti postupka za dobivanje besplatne pravne pomoći. Naime, odgovor na pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev mora neizbježno odvagnuti interese obiju stranaka u sporu. Točno je da nije isključeno da obveznik uzdržavanja izabere postupovnu strategiju s ciljem zaobilaženja izbora mjerodavnog prava koji je učinila uzdržavana osoba nakon što je saznao za njezinu namjeru da protiv njega pokrene sudski postupak. Međutim, pod pretpostavkom da je takvo postupanje zabranjeno Uredbom br. 4/2009, nijedan element zahtjeva za prethodnu odluku ne upućuje na to da je obveznik uzdržavanja imao namjeru zloporabe.

75. Osim toga, čini se da u njemačkom pravu postoji mehanizam zaštite uzdržavane osobe, stranke koja se smatra slabijom, od rizika da suprotna stranka instrumentalizira postupak u svoje strateške svrhe. Naime, iz članka 77. stavka 1. FamFG-a proizlazi da sud ima mogućnost ne dati protivnoj stranci mogućnost da iznese stajalište o poštovanju uvjeta za dobivanje prava na besplatnu pravnu pomoć ako se to pokaže nesvrsishodnim zbog posebnih razloga. Doista, ta zaštita, prema mojem mišljenju, omogućuje ostvarivanje punog učinka ciljeva Uredbe br. 4/2009 [49].

[47] U tom pogledu valja napomenuti da Uredba br. 4/2009 predviđa alternativne kriterije nadležnosti, kao što to potvrđuje upotreba veznika „ili" nakon navođenja svakog od njih u članku 3. navedene uredbe (presuda od 17. rujna 2020., Landkreis Harburg (Prijenos zahtjeva uzdržavane osobe na javno tijelo), (C-540/19, EU:C:2020:732, t. 29.), koji nisu hijerarhizirani (presuda od 5. rujna 2019., R (Nadležnost za roditeljsku odgovornost i obvezu uzdržavanja) (C-468/18, EU:C:2019:666, t. 45.)). Stoga, kada djeluje u svojstvu podnositelja zahtjeva, ti kriteriji uzdržavanoj osobi nude mogućnost da svoj zahtjev u vezi s obvezom uzdržavanja podnese na temelju različitih osnova nadležnosti navedenih, osobito, u članku 3. točkama (a) i (b) te uredbe, odnosno pred sudom mjesta u kojem tuženik ima uobičajeno boravište ili pred sudom svojeg uobičajenog boravišta. Uostalom, važnost tog izbora s ciljem zaštite uzdržavane osobe odražava se u Haškom protokolu 2007., s kojim je Uredba br. 4/2009, prema mišljenju Suda, usko povezana (presuda od 7. lipnja 2018., KP, C-83/17, EU:C:2018:408, t.49.). Sud je tako presudio da taj protokol omogućuje uzdržavanoj osobi da *de facto* odredi pravo koje se primjenjuje na njezin zahtjev, predviđajući da kad uzdržavana osoba podnese zahtjev nadležnom tijelu države uobičajenog boravišta obveznika uzdržavanja, umjesto prava države uobičajenog boravišta uzdržavane osobe primarno se primjenjuje *lex fori* (vidjeti u tom smislu presudu od 20. rujna 2018., Mölk, C-214/17, EU:C:2018:744, t. 31. i 32.).

[48] S obzirom na diskusiju na raspravi, čini se da se ne može isključiti da je ta posebnost strogo svojstvena njemačkom pravu. Međutim, koliko mi je poznato, riječ je o prilično iznimnom slučaju u odnosu na sve pravne sustave država članica. Neovisno o tome, prema mojem mišljenju, to ne utječe na činjenicu da je na državama članicama da osiguraju učinkovitost ciljeva koji se nastoje postići propisima Unije u okviru svojeg nacionalnog prava.

[49] Stoga, provedba Uredbe br. 4/2009 u skladu s člankom 24. stavkom 2. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, prema kojem u svakom djelovanju koje se odnosi na djecu, bez obzira na to provode li ga tijela javne vlasti ili privatne institucije, primarni cilj mora biti zaštita interesa djeteta (vidjeti u tom smislu i po analogiji presudu od 16. srpnja 2015., A, C-184/14, EU:C:2015:479, t. 46.), također je osigurana.

76. U svakom slučaju, zauzimanje suprotnog stajališta imalo bi za praktičnu posljedicu veliku rascjepkanost prava Unije u korist postupovnih pravila svojstvenih svakom nacionalnom pravnom poretku, što mi se ne čini opravdanim ni tekstom ni kontekstom članka 9. točke (a) Uredbe br. 4/2009, ni ciljevima koji se njome žele postići, a kojima se, osobito, nastoji zajamčiti pravna sigurnost u tom području. Uostalom, zbog tog razloga Sud odavno naglašava važnost autonomnog tumačenja odredbi koje se odnose na pravila o nadležnosti.

77. Stoga smatram da zahtjev za besplatnu pravnu pomoć nije „ekvivalentno pismeno" u smislu članka 9. točke (a) Uredbe br. 4/2009. Taj se zaključak ne može dovesti u pitanje argumentom njemačke vlade prema kojem se taj zahtjev može izjednačiti s podnošenjem tužbe zbog učinka prekida zastare koji sadržava. Naime, prekid zastare koji proizlazi iz podnošenja zahtjeva za pravnu pomoć ima za cilj samo osigurati da aktivna legitimacija osoba koje nemaju financijska sredstva za pokretanje sudskog postupka bude zaštićena tijekom razdoblja koje je nužno za poduzimanje koraka koji omogućuju dobivanje tih sredstava. Drugim riječima, čini mi se da je taj učinak prekida zastare u takvoj situaciji obvezujući kako bi se osiguralo jednako postupanje prema svim osobama u pogledu njihove mogućnosti da sudskim putem ostvare svoja prava.

78. Dodatno treba naglasiti da je točno da u njemačkom pravu, kada se podnese zahtjev za besplatnu pravnu pomoć, sud može pozvati stranke na ročište ako postoji mogućnost da se postigne sporazum. Međutim, osim ako je takav postupak obvezan [50], što se čini da nije slučaj u njemačkom pravu, njime se ne mogu izjednačiti učinci postupka za dobivanje pravne pomoći s učincima postupka „o meritumu", s obzirom na to da je odluka o provođenju tog postupka obuhvaćena diskrecijskom ovlasti suda.

79. Međutim, valja pojasniti da je nacionalni sud dužan provjeriti treba li prihvatiti takvo tumačenje svojeg nacionalnog prava, s obzirom na to da prema ustaljenoj sudskoj praksi Sud nije nadležan za tumačenje unutarnjeg prava države članice [51].

80. Naposljetku, budući da sud koji je uputio zahtjev pita Sud o posljedicama kvalifikacije tog zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć na razmatranja povezana s pokretanjem postupka i utvrđivanjem njegove nadležnosti, valja podsjetiti na to da je, prema ustaljenoj sudskoj praksi, isključivo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi glavni postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uzimajući u obzir posebnosti predmeta, ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu [52]. Stoga, bez prejudiciranja problematike međunarodne nadležnosti suda koji je uputio zahtjev, predlažem da se odgovori na upućeno pitanje kako slijedi.

81. Smatram da na prethodno pitanje koje je sud koji je uputio zahtjev uputio Sudu u ovom predmetu valja odgovoriti niječno, na način da zahtjev za besplatnu pravnu pomoć, kojem je zahtjev za izmjenu obveze uzdržavanja priložen samo kao nacrt i koji se mora službeno podnijeti u slučaju odobrenja pravne pomoći, nije „ekvivalentno pismeno" u smislu članka 9. točke (a) Uredbe br. 4/2009.

[50] Vidjeti po analogiji obvezni postupak mirenja u presudi Schlömp.

[51] Točka 34. presude HanseYachts

[52] Točka 24. presude HanseYachts

IV. Zaključak

82. S obzirom na sva prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na pitanje koje je uputio Amtsgericht Schleswig (Općinski sud u Schleswigu, Njemačka) odgovori na sljedeći način:

Zahtjev za pravnu pomoć, kojem je zahtjev za izmjenu obveze uzdržavanja priložen samo kao nacrt i koji se mora službeno podnijeti u slučaju odobrenja pravne pomoći, nije „ekvivalentno pismeno” u smislu članka 9. točke (a) Uredbe Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja.